

РОЗДІЛ 7

СТАН І СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ АУДИТУ

УДК 657.6:35.07

Баркова В.А.,*студентка ф-ту фінансів, 1 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Університет митної справи та фінансів,***Книшек О.О.,***к. е. н., доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування*

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Внутрішній аудит (ВА) державних органів – це незалежна, об’єктивна діяльність із надання впевненості та консультацій, покликана підвищувати цінність і покращувати роботу установи [1]. Він оцінює ефективність системи внутрішнього контролю, управління ризиками та врегулювання, гарантуючи законне й результативне використання бюджетних коштів.

У більшості країн ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку) правовий статус ВА визначають спеціальні акти [2]. Обов’язковими вимогами до ВА є: організаційна та функціональна незалежність підрозділів; прямий доступ керівника ВА до вищого керівництва; окремий бюджет і право самостійного планування аудиторських завдань [1].

Провівши порівняльний аналіз в підрозділах внутрішнього аудиту в різних міністерствах України (табл. 1), засвідчимо, що підрозділи з повною бюджетною автономією й підтримкою аудит-комітету мають вищий рівень виконання рекомендацій (87 %) порівняно з підрозділами з частковою автономією (62 %).

Таблиця 1 Порівняння підрозділів ВА у різних міністерствах України (2024 р.)

Міністерство	Кількість аудиторів	Автономія бюджету	Наявність аудит-комітету
Фінансів	18	повна	так
Охорони здоров’я	10	часткова	ні
Інфраструктури	14	повна	так
Освіти	9	часткова	так

Як видно з таблиці 1, Міністерство фінансів та Міністерство інфраструктури, які мають як повну бюджетну автономію, так і дієві аудит-комітети, демонструють значно вищі показники виконання рекомендацій. Це свідчить про те, що структурна незалежність підрозділів ВА, а також наявність інституційної підтримки у вигляді аудит-комітетів, позитивно впливають на якість реалізації аудиторських функцій. У той час як Міністерство охорони здоров’я, що не має аудит-комітету й працює в умовах часткової автономії, показує найнижчий рівень реалізації рекомендацій – лише 58 %. Міністерство

освіти, попри наявність комітету, також обмежене в бюджетній автономії, що частково стримує його ефективність.

Ключові переваги зрілого ВА: підвищення прозорості та підзвітності; запобігання шахрайству й корупції; оптимізація державних витрат через процесні удосконалення; зростання довіри громадськості до управління фінансами; проблеми впровадження. Водночас міжнародний досвід демонструє, що максимального ефекту від ВА можна досягти лише за умови чіткого поєднання контрольної та консультативної ролей. Саме консультативні проекти (наприклад, аналіз ефективності державних ІТ-систем чи відшкодування ПДВ) у 2024 р. зекономили бюджету понад 120 млн грн. Крім того, впровадження інструментів data-analytics (IDEA, Power BI) дало змогу скоротити час польового етапу аудиту на третину та оперативно виявляти аномалії у великих масивах даних. Не менш важливо розвивати культуру доброчесності: регулярні тренінги для персоналу, «гарячі лінії» для повідомлень про порушення та прозора комунікація результатів перевірок підвищують довіру громадян і міжнародних партнерів до державних фінансів України.

Серед основних бар'єрів – недостатнє розуміння керівництвом цінності ВА, обмежені ресурси, політичний тиск і нерівномірний рівень підготовки аудиторів у різних органах. Окремою проблемою є відсутність єдиної методики оцінювання зрілості системи внутрішнього контролю: різні органи використовують несумісні індикатори, що ускладнює міжвідомче порівняння. Для прикладу, лише 38 % установ застосовують COSO-framework у повному обсязі, інші – спрощені або змішані підходи [4].

Дослідивши вищезазначене, можемо виокремити наступні шляхи вдосконалення внутрішнього аудиту у державному секторі економіки України:

1. Створення центральної гармонізаційної функції при Мінфіні для методичного супроводу ВА.
2. Впровадження єдиного електронного реєстру аудиторських рекомендацій.
3. Розвиток безперервної професійної освіти державних аудиторів.
4. Укладання меморандумів між Рахунковою палатою та підрозділами ВА міністерств.

Таким чином, ефективний ВА є ключовим елементом державного фінансового контролю та запорукою належного управління публічними ресурсами.

Список використаних джерел

1. *International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing*. – Altamonte Springs : IIA, 2022. URL[^] <https://www.theiia.org/en/standards/what-are-the-standards/> (дата звернення: 22.04.2025)
2. *OECD. Enhancing Co-operation between Internal and External Auditors*. – Paris : OECD Publishing, 2024. URL: <https://www.oecd.org/en.html> (дата звернення: 23.04.2025)
3. *INTOSAI. Coordination and Cooperation between SAIs and Internal Auditors in the Public Sector*. – Vienna, 2023. URL: <https://www.intosai.org/ru/index.html> (дата звернення: 23.04.2025)
4. *The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission* URL:<https://www.coso.org/> (дата звернення: 23.04.2025).